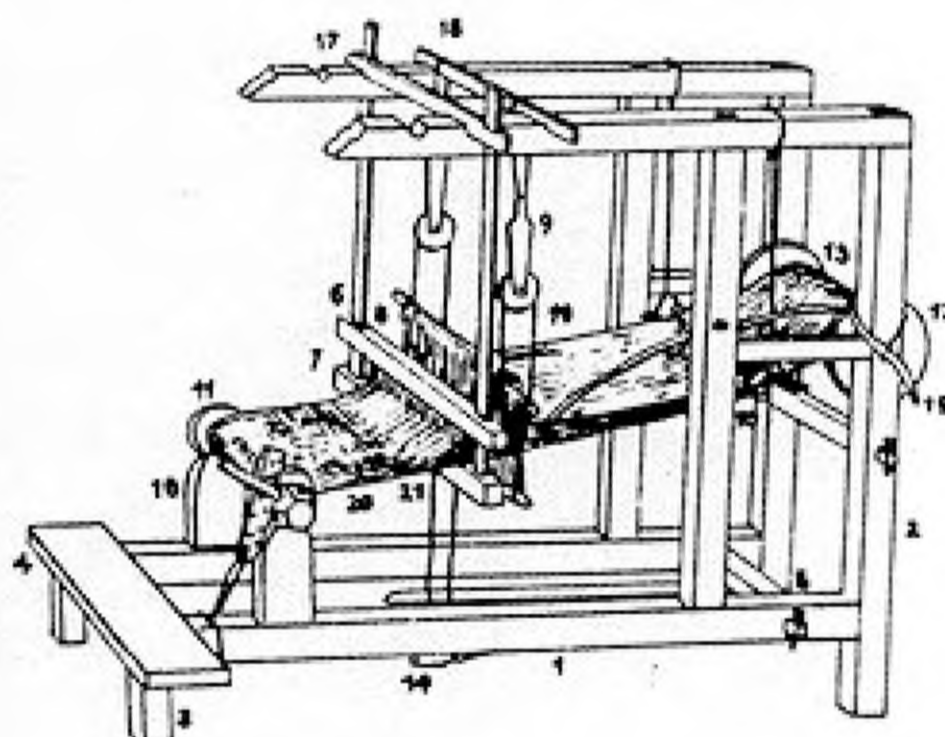
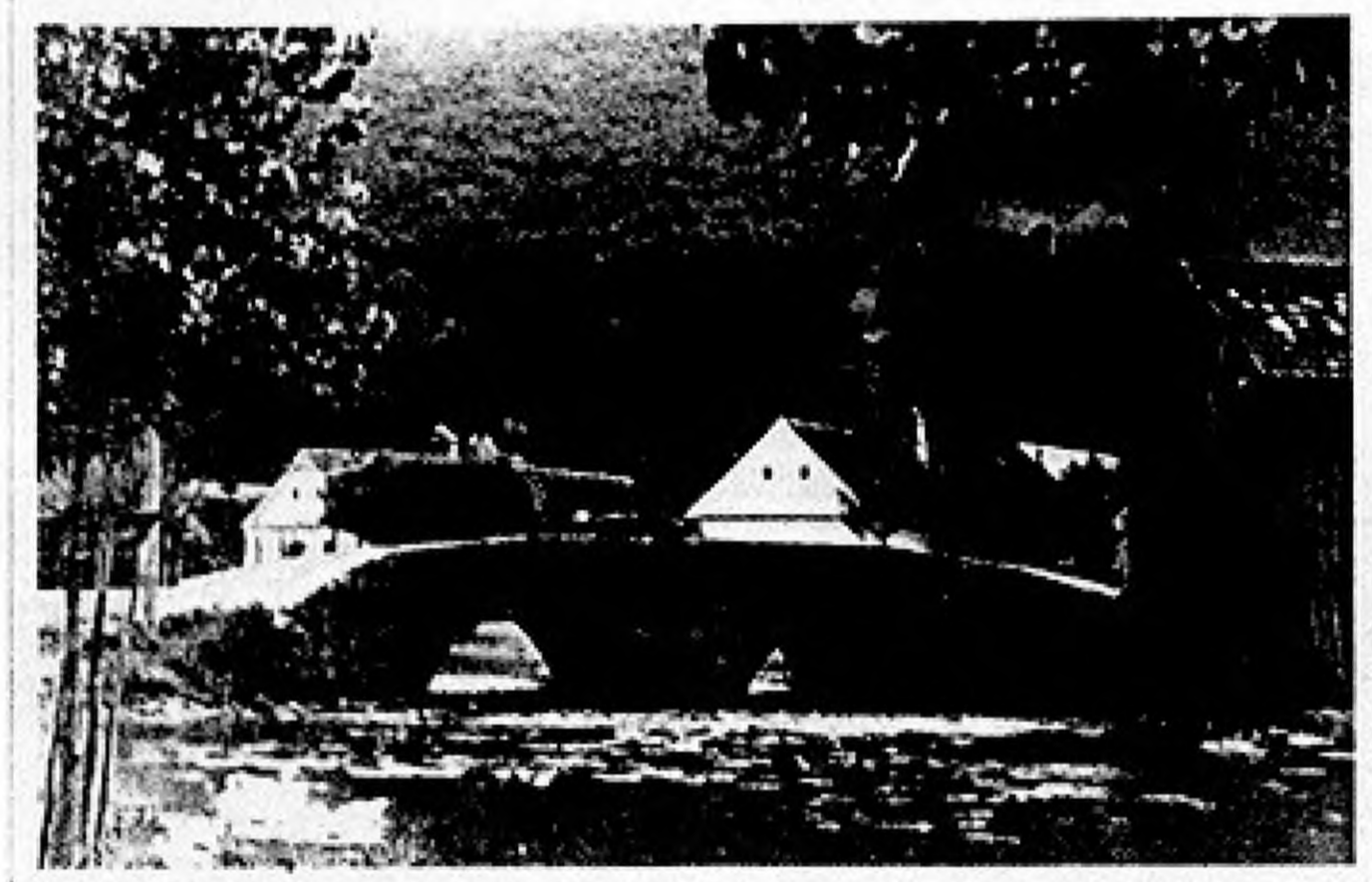

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

9. füzet, 1998

**Kiadja: a SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft., a
jósvafői tájház (Falumúzeum) létrehozója és
üzemeltetője**

Szerkesztette: Szablyár Péter

Az őszi nem telt eseménytelenül. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal anyagi támogatásával néhány halaszthatatlan karbantartási munka készült el; megoldódott a cséplőgép színjének esővíz elvezetése, a porta É-i udvarfelének csapadékvizeit kiveztük az utcára, ezzel jelentősen csökkent az udvar vízterhelése. A faszerkezetek jelentős részét ismét lekezeltük. A pinceház földszinti – szigetetlen – fogadótere ún. „lélegző vakolatos” felújítást kapott. Lengyel László címfestő-dekoratőr barátom önzetlen felajánlásaként elkészültek a magyar és angol nyelvű tájékoztató feliratok. Szintén Ő vállalkozott a tűzoltó fecskendő igényes, festett felületeinek újjávarázsolására is.

A hagyományápolás új állomásának tekinthettük a szüreti bál megrendezését október 3-án. Az akkor már napok óta zuhogó eső – amely egy jelentős árhullámot okozott a Jósva patakon is – is „megszánta” a rendezőket. A délutáni szekeres felvonulásra még a nap is kisütött. Most látszott csak igazán, hogy mennyire hiányzik valami autentikus népviselet! A színjátszó kör lányai kalotaszegi (import) ruhákban pompáztak! A színjátszó kör kultúrházban előadott műsora („Kismama” – parafrázis, Kató Néni, Szüreti óda) osztatlan sikert aratott. A bál hajnalig tartott.

Az október 23-i megemlékezés idén a tájház színpadán zajlott, bensőséges műsor és szerény részvétel mellett. Az eseményről egy olvasói levél számolt be a Magyar Hírlap levelezési rovatában.

November 11-én a Nemzeti Park által szervezett „Idegenforgalmi Szakmai Napok” résztvevői a faluséta keretében felkeresték a tájházat is.

A jósvafői Mikulás idén a tájháztól indult a Berecz Laci által vezetett szánon, amelyet két szép fekete ló húzott. A puha hóban hangtalanul sikló szánt a lovak csengőinek finom hangja kísérette. A gyerekek – a jeles nap főszereplői – is tehettek egy kört a Mikulás (és a Nemzeti Park) szánkóján, sajnos csak az új soron!

Budapest-Jósvafő, 1998. december

Szablyár Péter

Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő. Készült 60 számozott példányban, ez a(z) . példány!

Dénes György

A Jósva forrás és Jósvafő község nevének eredete*

A Világörökség részévé lett Aggteleki-karsztvidéken létrehozott Nemzeti Parknak egyik központja, Jósvafő község a Jósva-patak partjára települt. Egy 1272. évi latin nyelvű királyi oklevélben a Jósva-patak már szerepel *Fluvius Ilsuafey, vagyis* 'Jósvafej-Jósvafő folyócska' néven. Minthogy a –fej vagy –fő utólag a régi magyar nyelvben nemcsak a 'fej' testrészt jelenti, hanem 'valaminek a felső vége, kiindulópontja' is, víznevekben pedig 'forrás' jelentésű, ezt a 13. századi víznevet ma így mondhatnánk: 'a Jósva-forrás vízfolyása' vagy a Jósva-patak forrásának vízfolyása'. A Jósvafő földrajzi név eredetileg tehát egy forrást megjelölő víznév, amely így önmagában azt jelenti 'Jósva-forrás' vagy Jósva-patak forrása'. Közelében a 13. században nem is volt lakott település, csak utóbb, a 14. század első felében alakult ki az a kis falu, amelyet ugyanezen névvel megjelölve Jósvafőnek neveztek, nyilván azért, mert az ilyen nevű forrás mellé települt. De Jósvafő község környezetében számos karsztforrás fakad, és kérdés, hogy közülük melyik az 1272. évi Jósvafő forrás, amelyet a Jósva-patak forrásának tekintettek, és amelyikről a ma is virágzó község a nevét kapta. Egy 1295. évi oklevél elemzése, valamint a földrajzi és vízrajzi viszonyok nyújtotta támpontok és az utóbbi két évszázad földrajzi irodalmában fellelhető adatok azt bizonyítják, hogy az aggteleki Baradla-barlang vizeit felszínre hozó és Jósvafő községtől nyugatra fakadó igen bővizű karsztforrás, amelyet napjainkban a szakirodalom, a tankönyvek és a térképek egyaránt Jósva-forrás-nak neveznek, semmiképp sem lehet azonos a 13. századi Jósvafej – Jósvafő forrással, és nem lehet Jósvafő község névadója sem. A tanulmány megírását megelőző kutatás során feltárt minden adat és adottság azt bizonyítja, hogy a település kialakulása előtt, 1272-ben Jósvafej ~ Jósvafő néven megnevezett forrás a Kossuth-barlang vizeit felszínre hozó és a mai község északi szélén fakadó bővizű karsztforrás volt. Ennek az utóbbi évszázadokban már nem is volt külön neve, a falubeliek csak úgy beszéltek róla „a forrás”, és csupán néhány évtizede keresztelték el a szakemberek Nagy-Tohonya-forrás névre. Ennek közelében alakult ki a 14. század első felében az a kis település, amelyet éppen a közeli nagy karsztforrásról ugyancsak Jósvafő-nek nevezett el annak idején a környék népe. A Jósvafő földrajzi név tehát eredetileg, elsődlegesen egy forrást megjelölő víznév, amely utóbb, másodlagosan lett a közelében kialakult falu településneve.

* Az Aggteleken 1996. május 1-5. között megrendezett „Research, Conservation, Management” Konferencián elhangzott „The source of the Jósva stream and the name of the town of Jósvafő” című előadás magyar nyelvű összefoglalója. A teljes előadás megtalálható a „Proceedings of the „RESEARCH, CONSERVATION, MANAGEMENT” Conference, Aggtelek, Hungary, 1-5 May 1996.; Volume II., p=247-251.